

RAZGOVOR Skladatelj Alfi Kabiljo u povodu praizvedbe komične opere »Casanova u Istri« u riječkome HNK Ivana pl. Zajca

Demistificiramo Casanovu kao ljubavnika

Ovo je opera u kojoj kombiniram 18. i 21. stoljeće, dajem veliko značenje belkantističkim arijama, bit će i postavangarde i poliritmije, a sve skupa to ima moj rukopis

Ljiljana MAMIC PANDŽA

Nakon punih 49 godina od posljednje praizvedbe hrvatske opere u Rijeci, kada je izvedena predstava »Stari mladić« Tihomila Vidošića, ansambl Opere riječkoga Hrvatskoga narodnog kazališta Ivana pl. Zajca u subotu, 3. listopada ove godine praizvest će komičnu operu u četiri čina »Casanova u Istri« Alfija Kabilja.

Ovom predstavom autora popularnoga hrvatskog mjuzikla »Jalta, Jalta«, pod dirigentskim vodstvom Ive Lipanovića i u režiji Krešimira Dolenčića, riječki nacionalni teatar otvara novu kazališnu sezonu i tradicionalne 17. Zajčeve dane.

Uloga 53-godišnjeg erotskog heroja Casanove, koji je u ovoj predstavi više rogonja nego neodoljivi ljubavnik, pripadala je Ivici Čikešu, a uloga zavodnice Dorine mladim sopranisticama Marijani Radić i Vanji Zelić.

Casanova bio u Poreču i Vrsaru

O predstavi i sadašnjem kazališnom trenutku za *Vjesnik* je govorio Alfi Kabiljo, široj javnosti najpoznatiji po skladbama zabavne glazbe, a i autor 13 mjuzikala, glazbe za 40 filmova i stotinjak TV serija. Iako je diplomirao arhitekturu, ovaj iznimno vitalan 74-godišnjak, na sreću brojne publike, ipak se opredijelio za glazbu.

»Zajedno s Dragom Orlićem potpisujete libreto operne predstave »Casanova u Istri«. Vratimo se malo u vrijeme kada je nastao.

Libreto je napisan u prošlom mileniju, i to na poticaj direktora jednog kazališta. Napisao sam ga u samo četiri sata. To izgleda strašno brzo, ali bio je to libreto u glavnim crtama, s naslovima glavnih brojeva.

Kad sam ga napisao i predao, shvatio sam da ga treba razviti na tragu commedie dell'arte i Goldonijevih komedija, pa sam se javio poznatom istarskom pjesniku, piscu, satiričaru i novinaru Dragi Orliću, koji o Istri zna najviše od svih.

On je proširio libreto, pa sam ja 2007. počeo intenzivno skladati, te sam ga krajem prošle godine i tijekom ove orkestrirao. To je bio najveći posao. Za potrebe opere i dramatski vrlo limitirane dramaturgije djelo sam skratio, sagradio recitativne i napisao za svaki glavni lik belkantističke arije.

»Zašto baš »Casanova u Istri«? Što Vas je motiviralo za skladanje upravo na tu temu?

- Casanova me intrigirao još od djetinjstva. O njemu sam puno znao, o njegovu bijegu iz zatvora Plombi, a fascinirao me i svojim putovanjima po Europi. Ja sam tih 50-ih godina prošloga stoljeća dosta putovao po Europi. Čak sam i stopirao do polarnog pojasa. Razmislio sam o tome kako je bilo putovati od Pariza do Lyona čak šest dana, i to po lijepom vremenu.

Možete zamisliti koliko je on vremena i energije morao utrošiti putujući po Europi. Jedino mi je žao što nije bio u Americi. To me fasciniralo, a ne Casanova kao ljubavnik, jer vjerujem da je bilo puno većih ljubavnika od njega.

Kao zavodnik bi bio zabavljen da nije napisao »Memoare«, zbog čega ga Francoise...

»Casanova je došao u Istri, gdje većinu čine zafrkanti, kao što su mnogi Mediteranci. On se udvara našim djevojkama, pa su mu htjeli doskočiti, i to spačkom gostioničarke Kate

cuzi smatraju svojim vršnim piscem. Dakle, inspirirao me Casanova kao ličnost, a onda i činjenica da u »Memoarima« spominje da je dva puta bio u Poreču i Vrsaru.

Naime, Vrsar je bio jedino mjesto u ovom dijelu svijeta koje nije spadalo u ingerenciju Metačke Republike, nego pod Vatikan. Ovamo je bježao od inkvizicije i žbira. Sklonio se u Vrsar. Kad je prvi put bio u Vrsaru, zarazio je nekoliko žena, a onda su one zarazile svoje muževe. To su istine, ali u operi ima i puno fikcije koje smo Orlić i ja izmislili.

Suvremen pristup komičnoj operi

»U glazbenom smislu predstava je vrsta suvremenog rossinijevskog pristupa operi buffi - komičnoj operi?

- Tako je. Rossini je upio malo proširiti mozartovsku komičnu operu. On je sazeo, u dramaturškom smislu to vrlo dobro realizirao. Ja sam htio napraviti spoj između 18. st. odnosno baroka i rokokoa s glazbom 21. stoljeća, s tim da iskoristim dosta vokalnih elemenata koji su u to vrijeme bili u

modi - jako puno melizama, vokalnih ukrasa koji nisu jednostavni za pjevati, a što su nekoć tražile razmažene primadone. Moram priznati da je ansambl riječke Opere uspio napraviti ono što sam ja zamislio pišući note.

U ulozu Casanove slušaćemo splitskoga basa Ivicu Čikešu, dok zavodnicu Dorinu pjevaju mlade sopranisticke Vanja Zelić i Marijana Radić, kojima su to ujedno prve velike uloge.

- Ivica Čikeš i Voljen Grbac kao njegov »sluga« sjajno su odradili svoje uloge. Vokalno su vrlo dobri i kao ličnosti impozantni, karizmatični. Zelić i Radić igraju Dorinu - jednu članicu trupe commedie dell'arte iz Vrsara, a koja odlazi u Veneciju da se tamo plasira na ulicama i tako zaradi novac. Tada im se priključuje Casanova i to je početak priče.

Commedia dell'arte je okosnica. Ovo je opera u kojoj kombiniram 18. i 21. stoljeće. Osim elemenata 18. st. bit će i postavangarde i poliritmije, bit će i politikalnosti, ali sve skupa to ima moj rukopis. Dajem veliko značenje svim belkantističkim arijama i svim protagonistima - svi imaju po jednu ariju, što je vrlo primamljivo i za publiku i za pjevače.

Sreću se Vivaldi i Schoenberg

»Rekli ste da ste zadovoljni cijelim ansamblom i ekipom.

- Ravnatelj Opere Ozren Prohić našao je za moje djelo idealne suradnike. Zadowoljan sam, iako bih bio sretan da smo imali malo više proba, jer je to vrlo kompleksan posao, posebice u pitanju orkestracije, koja je vrlo virtuozna.

Problem je možda moj francusko-holivudski utjecaj na orkestraciju, nesvakidašnju za ovakve vrste orkestra, ali zahvaljujući maestru Lipanoviću sve je dobro svladano. No, moram naglasiti - uz puno napora i strpljenja.

Maestro Lipanović je izvanredan poznavatelj opere. Proniknuo je u moju partituru u pravom smislu riječi; on čita moje glazbene misli, a redatelj Krešimir Dolenčić je izniman inventivac. Kristina Kolar je sjajna. Cijela ekipa. Mislim da su se svi elementi dobro posložili.

»Što uz melodioznost i efektanu orkestraciju obilježuje ovu partituru?

- Puno elemenata barokne glazbe. Na jednom mjestu maestro Lipanović je rekao da se sreću Vivaldi i

Alfi Kabiljo: Inspirirao me Casanova kao prvi pravi Europljanin, a ne kao legendarni zavodnik

DAVOR ŽUNIĆ

Schoenberg. Čitava opera je dobro organizirana glazbeno zafrkancija, ali vrlo kompleksna.

U njoj će se čuti malo postavangarde (Biskup i Fra Angelo u to vrijeme jedini glazbeno školovani anticipiraju 20. stoljeće), reminiscence na Mozarta (Casanova je pisao recitative za Mozartova »Don Juana«) i Beethovena (himna EU), malo istarskog melosa, politikalnosti, mnogo promjena mjere, vokalistički ukrasi...

Više rogonja nego ljubavnik

»U ovoj predstavi Casanova neće potvrditi uobičajenu predožbu o erotskom heroju, jer će manje biti neodoljivi ljubavnik, a više rogonja?

- Drago Orlić kao libretist poznat je kao sjajan erotski pjesnik. Njegova literatura ima puno te erotike, međutim mi smo je uzeli samo malo i to u zafrkanskom stilu. Nismo htjeli rušiti mit o Casanovi. To je već 1776. godina. On je već malo u poodmaklim godinama, što

Moram naglasiti i da je ovo neka vrsta grgićevskog libreta. Povijesne ličnosti možete gledati sa svih strana. Povijest može svašta izmišljati, a ovdje je kombinacija pravih događaja koji su se dogodili u Vrsaru i fikcije.

»Svi o Casanovi govore prvenstveno kao o legendarnom zavodniku i ljubavniku, a manje o tome da je on prvi pravi građanin Europe, pravi putnik?

- Iznimno je fascinirano da je svugdje mogao biti, družio se s najutjecajnijim ljudima svog vremena, najvećim intelektualcima. Znao je parirati svakomu, govorio je puno jezika, bio jako šarmantan. Družio se s kraljicima, kraljicama, princezama... U toj priči, miješanjem fikcije i povijesnih činjenica, značajnu ulogu igra lutrija koju je Casanova »vidio« u Vrsaru, poslije »prenio« u Pariz i obogatio se.

Sve je manje glazbenih predstava

»Iza Vas je šest desetljeća uspješne kazališne ka-

POZIV PUBLICI

Uživajte u spektaklu

»Zaboravite recesiju; uživajte u nesvakidašnjem opernom spektaklu! Tim riječima pozivate gledatelje na riječku praizvedbu »Casanova u Istri«.

- Mediji nas svakodnevno bombardiraju raznim kriminalnim aferama, krađama, pronevjerama, ubojstvima, recesijom, padom BDP-a... Premalo se piše o kulturi, umjetnosti, umjetnicima i kulturnim radnicima, kulturnim ustanovama. Tu bi trebalo učiniti puno više. Zato pozivam publiku neka zaboravi sve ružne stvari što čita i sluša svaki dan, neka se malo opusti i vrati u 18. st.

rijere. Kako iz današnje perspektive gledate na to vrijeme?

- Meni je relativno dobro prošlo, ali se skladatelji sve više srozavaju, jer je sve manje glazbenih predstava, što je najveća sramota. Sramotno je da u Hrvatskoj nemamo ni jedno glazbeno kazalište i što sva hrvatska narodna kazališta moraju biti kuće za tri umjetničke grane, a u Rijeci i za četiri. Tu i nema neke velike perspektive.

Suvremena opera gotovo i ne postoji. Da nema Muzič-

kog biennala u Zagrebu u organizaciji Hrvatskoga društva skladatelja, ne bi je više ni bilo. Nema više uspješnog Annala komorne opere u Osijeku iz osamdesetih godina prošlog stoljeća. Zadnja praizvedba hrvatske opere u Rijeci bila je ona Tihomila Vidošića, igrom slučaja mog sjajnog profesora, opera »Stari mladić« 1960. godine.

No, u Rijeci se srećom u okviru manifestacije Zajčevi dani stalno njeguje i promovira hrvatsko glazbeno i glazbeno-scensko stvaralaštvo. U tom smislu treba puno poradići, prvenstveno Ministarstvo kulture, da daje poticaj za opere i opernim kućama, odnosno kazalištu Komediji, koje igra njužikle, a tamo ga nema. Onda bi možda hrvatska opera mogla doći malo na površinu.

»Koliko često danas skladate i što je to što Vas najviše motivira?

- Ja sam zaljubljenik u glazbu. Inspiracija je dobrim dijelom narudžba, kojih je sve manje. Baviti se ozbiljnom glazbom čisti je altruizam. Tantijeme ozbiljne glazbe su totalno zanemarene. Hrvatska nema ni jednog skladatelja koji se bavi ozbiljnom glazbom. U pitanju zabavne glazbe više nemanemo tržište koje smo imali, a u državama ex Jugoslavije sustav naplate baš i nije idealno organiziran.

Nekada smo mogli živjeti od skladanja, a danas je to jako teško. Prije smo imali veliko tržište zabavne glazbe, dosta narudžbi, puno festivala. Nigdje nikada nije lako biti skladatelj. Ja sam imao sreću. Možda mi je bilo lakše zbog širokog skladateljskog interesa i zahvaljujući znanju aranžera, orkestratora,...

Rudarski posao

»Dobitnik ste brojnih nagrada, ali najdraža Vam je nagrada »Boris Papan-dopulo« HDS-a?

- Sigurno da mi je to najznačajnija. Dobio sam je za skladbu Koncert za flautu i orkestar, praizvedenu u studenom 2008. u izvedbi flautistice Renate Penezić, Zagrebačke filharmonije i dirigenta Tomislava Fačinjca. To je tada bila jedina praizvedba, a trebalo bi ih biti puno više. Poslije toga nekoliko mladih ljudi tražilo je da im napišem koncert.

»Što planirate nakon ove opere u Rijeci?

- Sad se samo želim odmoriti i povratiti svoju tehničku kondiciju, jer sam se stvarno izradio orkestrirajući ovu operu. To je krvav, rudarski posao, kao i kontrolirati sve moguće dionice. Imam sam sreću što je uz mene vrlo poštrovano prepisivač notnog materijala Felix Spiller, koji je gotovo svakodnevno dolazio k meni s novoprepisanim i pročišćenim materijalom.

KNJIŽEVNOST Sto godina od smrti Vladimira Vidrića

ŽIVOTOPIS
Smrt u umobolnici

Vladimir Vidrić se rodio koncem travnja godine 1875. u uglednoj zagrebačkoj obitelji. Nakon osnovnog i gimnazijskog obrazovanja u Zagrebu, upisuje pravo u Pragu, nastavlja ga studirati u Zagrebu, a nakon paljenja mađarske zastave i četveromjesečnog zatvora, diplomirao je u Beču. Odbaren fotografskim pamćenjem, studij je završio u rekordnom roku, a sa samo 28 godina je promoviran u doktora pravnih znanosti. Već u ranoj dobi očitovao mu se naslijeđena psihička bolest zbog koje će samo godinu dana nakon objavlivanja »Pjesama« završiti u Zavodu za umobolne u Stenjevcu, gdje će godinu dana poslije, 1909. umrijeti.

Kanonski pjesnik nevelika opusa: Vladimir Vidrić

Spomenička vrijednost pjesničkih minijatura

»Vidrić ide u red najnarativnijih hrvatskih lirika - u samo nekoliko stihova on postiče epski zamah

Ines KOTARAC

ZAGREB - Danas se navršava sto godina od smrti Vladimira Vidrića, pisca koji se valjda s najmanjim opusom u domaćoj književnoj povijesti upisao u kanon hrvatske književnosti. Tom prigodom je nakladnička kuća Disput objavila dvosvesčno izdanje koje obuhvaća prvotisk jedine Vidrićeve objavljene zbirke pjesama »Pjesme« i monografsku studiju Josipa Užarevića koja se bavi Vidrićem.

Prijateljstvo s Belom Čikošem

Kada se baci samo letimičan pogled na Vidrićev životni put, dobije se priča koja podsjeća na romantičarske. Bio je lijep kao grčki bog, aristokratskih manira, na čelu studentske povorke sudjelovao je u paljenju mađarske zastave i zbog toga odsjeo u zatvoru, živio je nespunanim životom, a umro mlad poremećena uma. Prije 102 godine svoju je jedinu zbirku poezije Vidrić objavio u vlastitoj nakladi, a od tada je zbirka objavljivana u pravnim razmacima čak petnaest puta. Knjigu čini dvadeset i pet pjesama objavljenih po časopisima od 1896. do 1906. godine, a samo su dvije pjesme prvi put objavljene u samoj knjizi.

S Vidrićevom se lirikom susrećemo već u školskim klupama, on je pjesnik kojeg ne mogu zaobići antologije koje obuhvaćaju hrvatsko pjesništvo na prijelazu stoljeća, a bez greške dobiva mjesto u enciklopedijama i leksikonima. Danas je prilično teško doći do Vidrićeve sitne književne objave 1907. godine koja obiluje nizom tiskarskih, interpunkcijskih i pravopisnih pogrešaka te jezičnih nezapornosti.

Kasniji su urednici pokušali, svaki na svoj način, popraviti pogreške i/ili nejasnoće za zemlju. Vidrić ide u red najnarativnijih hrvatskih liričara, pa u samo nekoliko stihova on postiče

epski zamah. Vizualna komponenta središnja je u njegovu pjesništvu, pa su brojni proučavatelji njegova opusa uočili njegovo korištenje metode kontrasta svjetla i sjene. Suprotstavljaju se ne samo pojedine pjesme (»Na Nilu I« i »Na Nilu II«), nego i dnevne i noćne scene, eros i thanatos, nebo i zemlja, tuga i radost, plavo i crveno.

Užarević uočava nekoliko tematsko-motivskih linija Vidrićeva pjesništva. Jedna skupina pjesama bavi se problematiziranjem poezije i pjesničkog statusa, njegovom pozicijom između bogova i ljudi. Dominantan tematski krug obuhvaća pjesme s temom starine. One donose ne samo rekonstrukciju grčkih, rimskih, egipatskih, biblijskih, slavenskih i srednjovjekovnih mitolojskih tradicija, već uspjavaju konkretno životno-povijesne okolnosti starine povezati sa suvremenim čitateljem. Posebno mjesto pripada pejzažima, te je s Matošem i Domjanicom Vidrić upisan u začetnike lirskog pejzaža u hrvatskome pjesništvu.

prema svjedočenju suvremenika, mnogo čitao i mnogo znao, što je Vidrić mislio o umjetnosti i književnosti nije poznato jer on o književnosti nije debatirao, a nije ostavio ni jedan programatski članak ili esej. No brojni su oni koji će stranice i stranice ispisati promišljajući njegov mali, ali zaokružen i uspješni pjesnički opus. Ponajbolji književni povjesničari i teoretičari poput Antuna Barca, Ive Frangeša, Zorana Kravara, Cvjetka Milanje i Pavla Pavličića bavili su se njime.

Svjetla i sjene u stihovima

Svojevrsni pjesnički program ipak se da iščitati iz pjesme kojom se otvara Vidrićeva zbirka - »U oblacima« u kojoj poezija modelira odnos između slobodnih, nebeskih, idealnih sfera i nučne i tragične vezanosti za zemlju. Vidrić ide u red najnarativnijih hrvatskih liričara, pa u samo nekoliko stihova on postiče

epski zamah. Vizualna komponenta središnja je u njegovu pjesništvu, pa su brojni proučavatelji njegova opusa uočili njegovo korištenje metode kontrasta svjetla i sjene. Suprotstavljaju se ne samo pojedine pjesme (»Na Nilu I« i »Na Nilu II«), nego i dnevne i noćne scene, eros i thanatos, nebo i zemlja, tuga i radost, plavo i crveno. Užarević uočava nekoliko tematsko-motivskih linija Vidrićeva pjesništva. Jedna skupina pjesama bavi se problematiziranjem poezije i pjesničkog statusa, njegovom pozicijom između bogova i ljudi. Dominantan tematski krug obuhvaća pjesme s temom starine. One donose ne samo rekonstrukciju grčkih, rimskih, egipatskih, biblijskih, slavenskih i srednjovjekovnih mitolojskih tradicija, već uspjavaju konkretno životno-povijesne okolnosti starine povezati sa suvremenim čitateljem. Posebno mjesto pripada pejzažima, te je s Matošem i Domjanicom Vidrić upisan u začetnike lirskog pejzaža u hrvatskome pjesništvu.

idealiziranje žene

Tu su i pjesme erotskoljubavne tematike, usredotočene na fenomen ženskog tijela među kojima se ističu trubadurske pjesme u kojima se idealizira žena i njezina ljepota. Naposljetku, ne valja zaboraviti ni Vidrićeve lirске portrete koji ponajviše svjedoče o vezi Vidrićeve lirike i slikarstva.